

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ТА БЕЗПЕКИ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Іван Сергійович НАУМЕНКО,

*здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права
<https://orcid.org/0009-0002-0760-7764>*

Правореалізаційна діяльність в будь-якій сфері суспільно-правових відносин, у тому числі в царині забезпечення контролю та безпеки у сфері банківської діяльності, відбувається за рахунок правових та галузево визначених адміністративно-правових засобів, серед яких важливе місце відводиться ліцензуванню. Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» визначено, що ліцензування – це засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, спрямований на забезпечення безпеки та захисту економічних і соціальних інтересів держави, суспільства, прав та законних інтересів, життя і здоров'я людини, екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища. Ліцензія, відповідно до норм Закону, - це право суб'єкта господарювання на провадження виду господарської діяльності або частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню [1].

Деякі науковці критикують позицію законодавця та надають власне тлумачення категорії «ліцензування». Наприклад, Ю. Козлов та Ю. Тихомиров визначають її як особливу процедуру (ліцензійне провадження) спеціального посвідчення (визнання) права господарюючого суб'єкта на здійснення визначеного виду діяльності з дотриманням правил, норм, вимог і стандартів [2]. А. Агапов та О. Олійник – вважають, що ліцензування – це правовий режим початку та процесу подальшого здійснення окремих видів діяльності, що передбачає державне підтвердження та визначення меж права на здійснення господарської діяльності, державний контроль за її здійсненням, можливість припинення діяльності з особливих підстав органами держави [3, с. 73]. Аналізуючи ліцензування Л.В. Шестак виділяє два аспекти сутності даного явища: 1) ліцензування виступає формою контролю за порядком

набуття спеціального правового статусу, фактичним виконанням обов'язкових ліцензійних умов, припиненням діяльності підприємця як суб'єкта ліцензійних правовідносин та за правомірністю використання обмежених ресурсів; 2) ліцензування – це особливий адміністративно-правовий режим – порядок регулювання, який виражений у комплексі правових засобів, що характеризують особливий зв'язок взаємодіючих між собою дозволів, заборон, позитивних зобов'язань, що створюють особливу спрямованість правового регулювання. У даному випадку це пов'язано з наданням суб'єкту спеціального правового статусу, у структурі якого переважають обов'язки, визначені органами виконавчої влади і які добровільно бере на себе та виконує суб'єкт ліцензування [4, с. 7].

Тож, ліцензування – це спеціальний адміністративно-правовий засіб регулювання окремих, найбільш значимих різновидів господарської діяльності за рахунок визначення для них спеціальних матеріально-технічних, фінансових, організаційних та інших вимог, відповідність яким засвідчується оформленням та виданням дозволу (ліцензії) на право зайняття визначеним типом господарської діяльності.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» банківська діяльність підпадає під перелік сфер, які підлягають ліцензуванню. Так, юридична особа, яка має намір здійснювати банківську діяльність, подає документи для проведення її державної реєстрації виключно після погодження Національним банком України статуту цієї юридичної особи. Для цього до Національного банку України разом із заявою про погодження статуту подаються додаткові передбачені законодавством документи, зокрема, протоколи зборів засновників та установчих зборів, договір про створення банку або рішення про створення державного банку та інші. Юридична особа, яка має намір здійснювати банківську діяльність, зобов'язана протягом року з дня державної реєстрації подати Національному банку України документи для отримання банківської ліцензії, а саме заяву та: копії зареєстрованого Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій та свідоцтва про реєстрацію випуску акцій (для банку, що створюється у формі акціонерного товариства); відомості про

кількісний склад наглядової ради, правління; стратегію банку та бізнес-план на три роки, складені згідно з вимогами, встановленими Національним банком України тощо. Національний банк України приймає рішення про надання банківської ліцензії чи про відмову в її наданні протягом трьох місяців з дня отримання повного пакета документів [5]. НБУ має право відмовити у видачі банківської ліцензії юридичній особі, яка має намір здійснювати банківську діяльність, у разі якщо: 1) подано неповний пакет документів, необхідних для видачі банківської ліцензії; 2) документи, подані для видачі банківської ліцензії, містять недостовірну інформацію; 3) документи, подані для видачі банківської ліцензії, не відповідають вимогам законів України та нормативно-правових актів Національного банку України; 4) юридична особа, яка має намір здійснювати банківську діяльність, звернулася із заявою про видачу банківської ліцензії після спливу річного терміну з дня її державної реєстрації; 5) хоча б один із керівників юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, та/або її головний ризик-менеджер, та/або її головний комплаєнс-менеджер, та/або керівник її підрозділу внутрішнього аудиту не відповідає кваліфікаційним вимогам; 5-1) організація корпоративного управління, системи внутрішнього контролю, у тому числі системи управління ризиками, юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, не відповідає обсягам та складності видів діяльності, які ця юридична особа має намір здійснювати як банк згідно зі стратегією та/або бізнес-планом; тощо [5].

Таким чином, ліцензування є одним із ключових інструментів забезпечення контролю та безпеки у сфері банківської діяльності в Україні. Воно виступає механізмом державного нагляду, який дозволяє контролювати доступ до банківського ринку, гарантувати відповідність банківських установ встановленим вимогам і стандартам, а також захищати інтереси клієнтів та забезпечувати фінансову стабільність. Завдяки ліцензуванню регуляторні органи, зокрема Національний банк України, мають можливість контролювати діяльність банків на кожному етапі їх існування, перевіряти відповідність законодавству, а у випадку порушень – застосовувати санкції аж до відкликання ліцензії. Це підвищує рівень відповідальності банківських установ і сприяє

формуванню більш безпечного і стабільного фінансового середовища в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про ліцензування видів господарської діяльності: закон від 02.03.2015 №222-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №23. Ст.1234.
2. Полюхович В. І. Господарсько-правовий механізм державного регулювання фондового ринку України. дис. ... д.ю.н.: 12.00.04. К. : НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012.
3. Кологойда О.В. Засоби державного регулювання відносин на фондовому ринку України. Адміністративне право і процес. 2015. №2(12). С.70-85.
4. Шестак Л.В. Ліцензування як адміністративно-правовий інститут: автореферат. дис... канд. юрид. наук : Ірпінь: Національна академія державної податкової служби України. 2005. 19 с.
5. Про банки і банківську діяльність: закон від 07.12.2000 №2121-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. №5. Ст.30.